

Introduksiyon/Introduction: Writing and Other Creative Processes Are Essentials in the Pandemic

Rolando B. Tolentino
ISSUE EDITOR

1.

Sometime in December 2019, the world started to stop as the COVID-19 pandemic started to rear its ugly head. The first case in the Philippines was confirmed on January 30, 2020. And the government bid its time to avert early on the gravity of the pandemic. On March 8, 2020, the president declared a state of public health emergency in the Philippines and placed Metro Manila under partial “community lockdown” on March 15. On March 16, the entirety of Luzon was placed under enhanced community quarantine. On March 23, the House of Representatives approved the Bayanihan Act, and on March 24, the Senate approved the “We Heal as One” Act granting President Duterte emergency health powers and a P275B budget to fight the pandemic. By the end of March, there were 2,084 COVID-19 cases with 88 deaths.

And eight months into this lockdown, the longest and strictest in the world, where are we now?

The Philippines has the worst outbreak in Southeast Asia.

As of September 2, 2020, there were 226,440 cases with 3,623 deaths, with the National Capital Region as the ground zero of this pandemic. As of October 27, 2020, there were 371,630 cases with 7,039 deaths. It is estimated that half a million Filipinos would

have been infected by the virus by December 2020. The Philippine Statistics Office reported that 7.3 million Filipinos were jobless as of April and adult unemployment reached 45.5% or nearly half of the adult population as of August 16. The government asked the Church to assist in the rising suicide and depression rates in the country. Our lawmakers, on the other hand, focused its attention on the game it does best, politicking: closing ABS-CBN, passing the Terror Law, talks of federalism and charter change abound, and just recently, declaring the dictator Marcos' birthday a holiday.

What have we been doing wrong, or what has the government done that seem not to fully grapple with the pandemic, or what has it not done? And for us, writers and citizens, what have we been doing during the months and months of the lockdown? On the one hand, the benchmark for living seems to be just wellness. Even though still difficult still, with massive poverty in the country, and mental health issues intensified in the ongoing lockdown, the default is just not to get sick, not to be infected with the virus. On the other hand, well being (or *ginhawa* in Filipino), the sustenance of a quality of life and living seems to have been lost in the pandemic.

Most writers got soaked in the lockdown moment, debilitated and angry at the government's response. Their works will come out in retrospect, when things have simmered and the better time can yield a more conducive context in the writing of the pandemic. But some rarer writers, they chose to write ATM (at the moment), seizing the lockdown days, wrestling the conditions of survival and struggle in the everyday in their writing. The way things are abuzz on social media, writers and artists have been continuously producing their art online even, and have been in the forefront for the clamor for change in the way collective things and life are in the pandemic. *Dx Journal's* call for this second issue yielded more than 150 literary works written in the pandemic lockdown.

2.

Ang bawat isa sa naipasang manuskrito ay testamento sa pagiging frontliners din ng manunulat. Itong literary frontliners ay testamento at ebidensiya na naging mapagbantay ang mga manunulat at ang sining ng panulat sa gitna ng pandemiko at ng pandemikong lockdown. Ito ang mga tula, prosa, dula, at graphic novel na naisulong at nailuwal sa kasagsagan ng pandemiko sa bansa at sa mundo. Ang dalawampung seleksiyong napili ang mga umangat sa mga kahanay nito dahil mas maningning na nailarawan at nabigyang-buhay ang mga hibla ng ansiedad, takot, pangamba, kamatayan, desolasyon, awa, pakikipagkapwa, at pag-asa mula sa iba't ibang ground level ng pandemiko.

Tinatalakay ng mga akda ang mga paksa ng mga emosyon, pakiwari, afekt at efekto, ng pandemiko at lockdown. Tasitong pinag-uusapan ng mga ito ang isyu ng pagsusulat sa gitna at laban sa pandemiko. Maaaninag sa mga ito kung paano ang mga manunulat, ang mga persona, at punto de bistanng sinasambit sa mga akda ay naapektuhan ng pandemiko, nabago ang kanilang buhay at pananaw sa buhay. Ang mga akda sa partikular at ang panulat sa pangkalahatan ay mga sanity check ng mga manunulat to keep a balance of things kung posible man ito sa maaligagang panahon ng pandemiko na ang lunduyan ng pagdama ay individualisasyon, individuasyon, at internalisasyon.

Ang mga tula sa isyu ay patunay sa paghamig sa estilo at kalakaran ng panulaan para bigyang-ngalan at mundo itong pagdanas sa pandemiko. Sa mga tula nina U Z. Eliserio, Richard Gappi, Kristoffer B. Berse, at Jose Velando Otagis, gamit ang pakutyang estilo ng pagtula ni Marcelo H. del Pilar, may carnivalesque laughter ni Mikhail Bakhtin sa inversyon na ang mababa ay idinadambana at ang matataas ay dinudusta. Sa mga tula nina Kristian Sendon Cordero ng Bikol, Shane Carreon ng Cebu, Felix Fojas mula sa U.S., Faye Cura ng Metro Manila, at Romulo P. Baquiran ng Quezon City,

ang lirisismo ng panulaan ay kinakasangkapan para magdulot ng politikal na pagmemensahe at pagmumundo, na may hapit at laglag sa kasalukuyang predikamento at isinasakatuparang kaayusan.

Personal na sanaysay, creative non-fiction, at critical essay ang mas umangat kaysa sa maikling kuwento sa prosang pagdalumat sa pandemiko. Mas mimetiko ang pagmumundo gamit ang bagong peryodismo, sosyo-realismo, sarkastiko, farsikal, camp, at maging tragikong pagkakatha. May mga koleksiyon din ng dagli o maikling-maikling kuwento sa isyu dahil ang pampanitikang pormang ito sa Filipino ay nagsasaad ng mas kumbinyenteng kapasidad na mailarawan ang mga patsi-patsing realidad at kaganapan. Sa mga sanaysay nina H. G. Severino, Jhoanna Lynn B. Cruz, at Luna Sicat Cleto inilalatag ang personal na danas sa antas ng kalidad o kawalan-nito ng buhay—at ang igting ng coping mechanism, negosiasyon at making do—sa pandemiko. Marubdob ang danas at paraan ng paglalahad nito dahil mabilisan, maigting, at marubdob din ang kinapapalooban nitong pagdanas—ang mismong pandemiko. Nagiging tunay ang pagdanas dahil sa awtor at awtorial na tindig na tunay ang karanasang minumundo ng panulat sa loob ng pandemiko.

Sa kritikal na sanaysay naman ni Ramon Guillermo, ang matinis na pagsasakdal sa sirang sistema ng edukasyon na lalong nasira sa pandemiko dahil ipinakita ng pandemiko na matagal na palang sira ang sistema, na hindi ito lubos na makakaagapay lalo na sa panahon ng pandemiko na ang direktiba at direksiyon ng gobyerno at estado ay tungo sa higit na neoliberalismo at fasismo. Patutya at madiskarte ang mga personal na sanaysay—kahit hindi “ako” ang punto de bista ng pagkalahad at mga dagli—nina Chuckberry J. Pascual, John E. Barrios, Abdon M. Balde, Christopher Concha, Joselito D. De Los Reyes, at Ronald Baytan. Patunay ang mga prosa sa kawalang-magawa, kapamaraanin, diskarte, diskontento, nakakatawa at nakakagalit na pagkadas ng mga manunulat sa

tunay at imahinatibong mundong kanilang sinasambit sa kanilang mga akda.

Ang politikal na panulat ay higit na naipahiwatig at narekurso sa dula ni Edward Perez at grapikong nobelang kolektibong inakda nina M Vida Dada, E. Patngt, Alice S. Joniso, at ng Rural Women Advocates. Ito ang diwa ng lantarang protesta o ang panulat bilang protesta na mahalagang daluyan ng politikal na panulat sa bansa. Kahit pa ang lahat naman ay may panlipunang komentaryo laban sa management ng gobyerno, lokal na pamahalaan, at iba pang institusyon, ang huling dalawang akda sa isyu ay direkta ang politikal na kapamaraan at mensahe. At mahalagang maipaloob ang ganitong protest literature sa isyu ng *Dx Journal*, na kailangan muling magprotesta sa kawalang-katarungang pagpapadanas at pagmumundo ng gobyerno at estado sa ating mamamayang manunulat.

Patunay ang mga akda at ang mga manunulat sa isyung ito na kayang umagapay ng panulat at ng panitikan sa pandemiko, na ang mga ito ay esensiyal sa navigasyon ng pang-araw-araw na individual na buhay at sa pagmamapa ng kolektibong pagdama at pagdamdam ng kolektibong buhay ng mga grupo, kolektibo, pamayanan, at bansa. Patunay na itong rare na manunulat ay may giting at mas optimistiko sa panulat sa gitna ng pandemiko, at ang kapasidad ng mga manunulat na umagapay para sa ating hindi nakakaagapay sa panulat at buhay sa pandemiko. Ito ang nagpapalutang sa atin para makasinghap ng relief at rekurso sa pagkalunod sa pandemiko, ito ang nagpapalutang ng pag-asa sa atin na may labas at katapusan ang pandemiko.

3.

Writing, literature, and the creative processes—even cooking, gardening, online selling and recalling memories, among others—

are essentials to navigating this pandemic. What the pandemic has shown is how fucked up our system is even before the pandemic. The government's historical misprioritization and ill-preparedness in providing affordable and efficient health care for all have only been magnified by the government's ill response in the pandemic. Social distancing needs to be maintained physically but social solidarity, through creative and critical use and content in social media at this time, needs to be in the forefront of things. I question the new normal if this is just going to be the maintenance of an even more corrupt system after the pandemic.

Through protest from home, social distancing protests in the safe spaces of the University of the Philippines and the Commission on Human Rights, the reclaiming of protest spaces in Mendiola, Manila and other cities, and writing amidst the pandemic are real, creative, and critical renditions of how we, the people and the nation want and should live. Protests and writing become platforms for reclaiming the vestiges of the quality of life of the old normal and the needed interrogation of an even more fascistic and pro-establishment new normal.

Magsulat, lumikha, makibaka, huwag matakot!

